

แนวทางการปกป้องสามเณรในฐานะศาสนทายาทในพระพุทธศาสนาเถรวาท Guidelines for Protecting the Novice as Heirs in Theravada Buddhism

อาทิตยา ดิถีเพ็ญ Artittaya Dithipen

หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ,

คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Doctor of Buddhist Studies Program in Comparative Religion,

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: 6701101030@mcu.ac.th

Received December 15, 2025; Revised April 12, 2026; Accepted: April 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการปกป้องสามเณรในฐานะศาสนทายาทในพระพุทธศาสนาเถรวาทด้วยการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่าการปกป้องและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้สถิตสถาพรคู่สังคมไทยอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการสร้างและพัฒนาศาสนทายาทให้เป็นกำลังสำคัญในอนาคต โดยเฉพาะการบ่มเพาะบรรพชิตให้มีความรอบรู้และแตกฉานในพระธรรมวินัย เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ชี้แจงแสดงธรรมและขจัดข้อสงสัยในหลักการทางศาสนาได้อย่างถูกต้อง กระบวนการสำคัญในการสร้างศาสนทายาทนั้นเริ่มต้นจากการให้ความสำคัญกับการศึกษา ดังทัศนะของนักปราชญ์ทางศาสนาที่ระบุว่าการศึกษาส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามในพุทธธรรม ซึ่งความสำเร็จในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลีของพระภิกษุสามเณรในปัจจุบัน โดยเฉพาะความสำเร็จของสามเณรผู้มียุคน้อยและการดำเนินงานของสำนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ สะท้อนถึงความเชื่อมั่นและความศรัทธาของพุทธบริษัทที่มีต่อการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาผ่านคนรุ่นใหม่ นอกจากการจัดการศึกษาเชิงลึกแล้ว การส่งเสริมโครงการบรรพชาสามเณรในระดับต่าง ๆ ทั้งที่เป็นความร่วมมือของคณะสงฆ์ ภาครัฐ และเอกชน ตลอดจนโครงการสื่อสารธรรมะสู่สังคมวงกว้าง ถือเป็นกลไกสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เยาวชนตั้งแต่เยาว์วัย ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมในปัจจุบันที่นิยมส่งบุตรหลานเข้ารับการขัดเกลาทางจิตใจในระยะสั้น อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การบวชเรียนสัมฤทธิ์ผลสูงสุดและเป็นไปตามระเบียบแบบแผนที่เหมาะสม จำเป็นต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และกฎระเบียบที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้บวชอย่างเป็นระบบ อาทิ การกำหนดคุณสมบัติพื้นฐานของผู้สมัคร การกำหนดระยะเวลาที่เพียงพอต่อการถ่ายทอดพุทธธรรม รวมถึงการงดใช้เครื่องมือสื่อสารและอุปกรณ์บันเทิงเพื่อสร้างสภาวะที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมและการเรียนรู้ ตลอดจนการมีระบบติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ บุคลากรเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะช่วยสร้างศาสนทายาทที่มีคุณภาพทางจิตใจและสติปัญญาเท่านั้น แต่ยังเป็น

ปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยสร้างความเลื่อมใสศรัทธาและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับสังคมไทยให้มั่นคงสืบไป

คำสำคัญ: สามเณร; การปกป้อง; ศาสนทายาท; พระพุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

The protection and preservation of Buddhism to ensure its sustainable longevity alongside Thai society necessitates the cultivation and development of religious successors as vital pillars for the future. Specifically, the nurturing of monastics to achieve profound knowledge and mastery of the Dhamma-Vinaya (Doctrine and Discipline) is essential, enabling them to effectively perform the duties of elucidating the Dhamma and clarifying religious principles with precision. The fundamental process of creating these religious heirs begins with an emphasis on education, consistent with the views of religious scholars who posit that education fosters growth and prosperity in the Buddha-Dhamma. The current academic achievements of monks and novices in the Pariyatti Dhamma (Dhamma and Pali studies)—particularly the success of young novices and the efficient operation of ecclesiastical schools—reflect the confidence and faith of the Buddhist community in the perpetuation of Buddhism through the younger generation. Beyond in-depth academic management, the promotion of novice ordination programs at various levels—through the collaboration of the Sangha, the public sector, and private entities—alongside projects for disseminating Dhamma to the wider public, serves as a crucial mechanism for instilling morality and ethics in youth from an early age. This aligns with contemporary societal values where parents increasingly favor enrolling their children in short-term spiritual refinement programs. Nevertheless, to ensure that ordination and study achieve maximum efficacy and adhere to appropriate traditions, it is necessary to establish criteria and regulations conducive to systematic development. This includes defining the basic qualifications of applicants, mandating a duration sufficient for the transmission of Buddhist teachings, and restricting the use of communication and entertainment devices to create an environment conducive to practice and learning. Furthermore, an effective monitoring and evaluation system must be implemented. These integrated measures will not only produce religious successors of high spiritual and intellectual quality but also serve as foundational factors in fostering public faith and strengthening the enduring relationship between religion and Thai society.

Keywords: Novices; Protection; Religious Heirs; Theravada Buddhism

บทนำ

ศาสนทายาทในพระพุทธศาสนาหมายถึงผู้ที่สืบทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุสามเณรอุบาสกอุบาสิกาเหล่านี้มีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งจึงสามารถเป็นศาสนทายาทผู้สืบทอดคำสอนตามพระพุทธศาสนาได้ (พระศักดิ์จรินทร์ จิตสวโร, 2566) ในพระพุทธศาสนามีการกล่าวถึงศาสนทายาทโดยอ้างถึงความเป็นสามเณรในแง่ที่ว่า เป็นเหล่ากอหรือต้นกำเนิดของพระภิกษุซึ่งเป็นกลุ่มชนหนึ่งที่สำคัญที่จะสืบทอดบวรพระพุทธศาสนาต่อไปในอนาคต (นิกร ศรีราช, 2564) และมีการสืบทอดในส่วนของปริยัติธรรมการศึกษาปฏิบัติวิปัสสนาและการเข้าถึงธรรมเรียกว่าปฏิเวธสัจธรรมล้วนเกิดจากแนวคิดที่จะรักษาคำสอนทางพระพุทธศาสนา (พระศักดิ์จรินทร์ จิตสวโร, 2566) ให้ดำรงอยู่สืบต่อไป จวบจนครบ 5,000 ปีได้ สังคมไทยโดยมากจะให้ความสำคัญในศาสนทายาท คือพระสงฆ์มากกว่าสามเณรบางวัดแทบจะไม่มีสามเณรอยู่ในวัดโดยมากจะมีแต่พระสงฆ์ยกเว้นในบางวัดหรือสำนักเรียนที่มีการเรียนบาลีหรือโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญที่ต้องการบ่มเพาะพระธรรมวินัยตั้งแต่เยาว์วัยแต่น้อยนักที่จะสามารถประสบความสำเร็จในการศึกษาได้มีส่วนน้อยเท่านั้นที่จะได้ผลดีเพราะบริบทของสังคมในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (นิกร ศรีราช, 2564)

“...สมัยหนึ่งพระเจ้าอโศกมหาราชทรงสถาปนามหาวิหารและพระเจดีย์ 84,000 องค์ เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ด้วยพระราชศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย ทรงพระราชดำริว่า พระราชกุศลอันยิ่งใหญ่ณนี้ยังให้ทรงได้ชื่อว่าเป็นทายาทแห่งพระศาสนาหรือไม่จึงตรัสถามภิกษุสงฆ์ครั้งพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระฟังพระราชดำรัสแล้วก็ถวายพระพรปฏิเสธว่า พระองค์ยังไม่ถึงความนับว่าเป็นทายาทในพระศาสนาพระราชเจ้าจึงตรัสถามว่าถ้าเช่นนั้น ทายาทแห่งพระศาสนาจะมีได้อย่างไรพระเถระถวายพระพรสนองพระราชปจฉาว่า “บุคคลผู้ใดผู้หนึ่งจะเป็นผู้มั่งคั่งก็ตามจะเป็นผู้ยากจนก็ตามให้บุตรผู้เป็นโอรสของตนบวชในพระศาสนาบุคคลนี้ท่านจะเรียกว่าเป็นทายาทแห่งพระศาสนา...” (กรมประชาสัมพันธ์, 2566)

จะเห็นได้ว่าการที่บุคคลหนึ่งได้นำบุตรหรือหลานของตนมาบวชได้ชื่อว่าพระทายาทแห่งพระศาสนาหรือก็คือศาสนทายาทซึ่งจะช่วยดำรงศาสนาและได้สืบสานวัฒนธรรมอันดีงามที่มีมาในสมัยพุทธกาลการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนเป็นประเด็นสำคัญยิ่งในปัจจุบัน เนื่องจากจำนวนศาสนทายาทลดลงอย่างต่อเนื่อง เด็กและเยาวชนจำนวนมากห่างเหินจากหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการบวชเรียนเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ทั้งในระดับครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ซึ่งมีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้น แม้ปัจจุบันจะมีพระภิกษุสามเณรจำนวนมาก แต่ส่วนหนึ่งอาจเข้ามาบวชด้วยเหตุผลนอกเหนือจากความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนและดำเนินการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างศาสนทายาทอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (พระครูวินัยธรดวงจันทร์ อานัน, 2551)

นอกจากนี้ ปัญหาการลดจำนวนลงของสามเณรไทยในปัจจุบันนั้นมีสาเหตุหลายประการประการแรกจะพบว่า การนำเด็กมาบวชในพระพุทธศาสนานั้นจะประสบปัญหาเรื่องความทุกข์ของผู้เป็นผู้อุปการซึ่งผู้อุปการส่วนใหญ่จะมีความกังวลและเป็นห่วงว่าลูกจะดูแลตนเองได้มากน้อยเพียงใดสำหรับครอบครัวที่มีความพร้อมด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมักจะไม่นิยมส่งเสริมให้บุตรหลานบวชเรียนเป็นสามเณรแต่สำหรับกลุ่มชาวพุทธที่มีแนวโน้มส่งเสริมให้บุตรหลานบวชเรียน

เป็นสามเณรมากที่สุดคือกลุ่มชาวพุทธที่ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและปัญหาทางสังคม (นิกร ศรีราช, 2564)

ในบทความนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงแนวทางการปกป้องสามเณรในฐานะศาสนทายาทในพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อเข้าใจความสำคัญของศาสนทายาท (สามเณร) และเพื่อศึกษาหาแนวทางที่มีอยู่ในปัจจุบันที่เอื้ออำนวยต่อการปกป้องศาสนทายาท ให้คงอยู่ต่อไป ตราบนานเท่านาน

แนวคิดและหลักการเรื่องศาสนทายาทในพระพุทธศาสนาเถรวาท

แนวคิดเรื่องศาสนทายาท มาจากภาษาบาลี โดยอ่านว่า สา-สะ-นะ-ทา-ยาต ประกอบด้วยคำว่า ศาสน + ทายาทหมายความว่าผู้ที่อายุน้อยเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณรและหวังว่าจะอยู่ในสมณเพศยั่งยืนเพื่อสืบอายุพระศาสนาให้ยืนยาวต่อไป” (บาลีวันละคำ, 5 ต.ค. 2567)

ศาสนทายาทในพระพุทธศาสนา หมายถึง บุคคลในพุทธบริษัททั้งสี่ (ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา) ซึ่งมีหน้าที่ร่วมกันในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป โดยพระสงฆ์มีบทบาทหลักในการศึกษาและสืบทอดพระธรรมวินัย ส่วนฆราวาสมีบทบาทสำคัญในการอุปถัมภ์และสนับสนุนการสืบทอดพระศาสนา ศาสนทายาททั้งบรรพชิตและฆราวาสจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมคำสอน ปฏิบัติตามหลักคำสอน ดำเนินชีวิตตามปฏิปทาของพระพุทธเจ้า และมีความสามารถในการปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาจากภัยคุกคามทั้งปวง (พระครูวินัยธรดวงจันทร์ อานัน, 2551)

ในระยะเริ่มแรก การสืบทอดศาสนทายาทในพระพุทธศาสนา ดำเนินผ่านการถ่ายทอดธรรมะโดยตรง เริ่มจากพระสาวกผู้บรรลุนิพพานแรก ซึ่งได้ออกเผยแผ่พระศาสนา ผู้ศรัทธาประสงค์จะอุปสมบทจะเข้าเฝ้าพระพุทธองค์เพื่อขอรับการอุปสมบท ตัวอย่างเช่น พระอัญญาโกณฑัญญะ ได้นำหลานชายชื่อปุณณมันตานีบุตรมาขออุปสมบทจากพระพุทธองค์ ต่อมา พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้พระสาวกสามารถทำการบรรพชาอุปสมบทกุลบุตรได้ และสามารถอบรมสั่งสอนศิษย์ให้ยึดมั่นในพระธรรมวินัย พร้อมทั้งหมั่นเพียรปฏิบัติเพื่อบรรลุมรรคผล พระสาวกเหล่านี้เมื่อบรรลุมรรคผลแล้วก็จะช่วยกันเผยแผ่พระศาสนาต่อไป (พระครูวินัยธรดวงจันทร์ อานัน, 2551)

การใช้คำว่าศาสนทายาทปรากฏในครั้งทีกล่าวถึงพุทธบริษัท 4 ที่ปรากฏในข้อความว่า

“มารผู้มีบาป เราจะยังไม่ปรินิพพานตราบเท่าที่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาของเรา ยังไม่เฉียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำไม่แก่กล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ทรงธรรม ไม่ปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรม ไม่ปฏิบัติชอบ ไม่ปฏิบัติตามธรรม เรียนกับอาจารย์ของตน แต่ยังบอก แสดง บัญญัติกำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้งายไม่ได้ ยังแสดงธรรมมีปาฏิหาริย์ปราบปรามพราหมณ์ที่เกิดขึ้นให้เรียบร้อยโดยชอบธรรมไม่ได้ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็เวลานี้ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาทั้งหลายของพระผู้มีพระภาคเป็นผู้เฉียบแหลม ได้รับการแนะนำ แก่กล้าเป็นพหูสูต ทรงธรรม ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตามธรรมเรียนกับอาจารย์ของตนแล้วก็บอก แสดง บัญญัติ กำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้งายได้ แสดงธรรมมีปาฏิหาริย์ปราบปรามพราหมณ์ที่เกิดขึ้นให้เรียบร้อยโดยชอบธรรมได้ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระผู้มีพระภาคโปรดปรินิพพานในบัดนี้ ขอพระสุคตโปรดปรินิพพานเถิด เวลานี้เป็นเวลา

ปรีณิพพานของพระผู้มีพระภาค” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 168 หน้า 114, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ส่วนหลักการเรื่องศาสนทายาทได้ถูกนำเสนอในบริบทของสังคมไทย ดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของสามเณรในประเทศไทย ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายสามเณรว่า เป็นผู้ดำรงเพศอย่างภิกษุแต่เป็นเด็กชายที่มีอายุยังไม่ครบ 20 ปี และสมณานิสัยเพียง 10 ข้อ คำว่าสามเณรนั้นเป็นคำที่มาจากภาษาบาลี อ่านว่า สา-มะ-เน-ระ แปลว่าผู้เป็นเชื้อสายของสมณะสามเณรนั้นแม้จะถือศีลเพียง 10 ข้อ แต่ก็จะปฏิบัติตนเช่นเดียวกับภิกษุเช่นการไม่ถูกเนื้อต้องตัวผู้หญิงออกมารับอาหารบิณฑบาต ไม่ฉันภัตตาหารในเวลาวิกาลคือหลังจากเวลาเที่ยงแล้วเป็นต้นสามเณรมีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลเมื่อพระพุทธเจ้าโปรดให้รับพระราชโอรส พระราชโอรสเข้าอยู่ในสมณเพศแต่เนื่องจากยังมีอายุไม่ครบ 20 ปีจึงโปรดให้พระสารีบุตรบวชให้เป็นสามเณร (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554)

ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงไม่อนุญาตให้บรรพชาสามเณรเนื่องจากการบวชต้องอดทนต่อความยากลำบากและเด็กวัยเยาว์อาจทำไม่ได้แต่ต่อมาทรงอนุญาตให้บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี บรรพชาได้หากมีวุฒิภาวะเพียงพอสามารถช่วยเหลือตนเองและรักษาสมณสารูปได้ตัวอย่างเช่นในพระพุทธศาสนานั้น มี ราชกุมารสามเณร ที่ถือว่า เป็นสามเณรรูปแรกที่ได้บวชซึ่งพิสูจน์ตนเองได้ แสดงให้เห็นว่าสามเณรบางรูปสามารถบรรลุเป้าหมายของการบวชได้ไม่ต่างจากพระภิกษุผู้ใหญ่ (นิกร ศรีราช, 2564)

ในขณะที่การปรากฏของสามเณรในประเทศไทย มีมาพร้อมกับการบวชตั้งแต่ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช จากการศึกษาพบว่า พระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งสมณทูต คือ พระโสณเถระและพระอุตตรเถระ ได้นำคณะและสามเณรร่วมเดินทางมายังประเทศไทย การเดินทางมาครั้งนั้น พุทธศาสนิกชนได้มีความเลื่อมใสอย่างยิ่ง มีบันทึกว่าประชาชนได้บรรลุตรรรมเป็นจำนวน 60,000 คน มีผู้ขอบวชเป็นภิกษุสามเณรถึง 3,500 รูป นับเป็นภิกษุสามเณรรุ่นแรกของประเทศไทย ซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นกำเนิดของการวางรากฐานพระพุทธศาสนาให้มั่นคงในประเทศไทย (นิกร ศรีราช, 2564) และยิ่งถือได้ว่าเป็นต้นกำเนิดของการบวชสามเณรที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งนับว่ามีบทบาทอันสำคัญต่อพระศาสนาในประเทศสืบต่อมา

2. สถานภาพและบทบาทโดยรวมของสามเณรในประเทศไทย สำหรับประเทศไทย สามเณรส่วนใหญ่เป็นเยาวชนจากครอบครัวชาวชนบทที่มีฐานะค่อนข้างยากจนถึงปานกลางเยาวชนเหล่านั้นได้อาศัยสถาบันพระพุทธศาสนาเพื่อศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยและวิชาการแขนงอื่นๆ ภายในวัด และ สถาบันการศึกษาอื่นๆ หลังบวชเรียนเป็นสามเณรในระยะหนึ่งแล้ว ส่วนหนึ่ง ได้ทำหน้าที่เป็นพระภิกษุที่มีบทบาทต่อสังคมและพระศาสนา อีกส่วนหนึ่ง ได้ ลาสิกขา เพื่อทำหน้าที่รับใช้ชาติบ้านเมืองต่อไป จึงนับได้ว่า การบวชเรียน เป็น สามเณรในพระพุทธศาสนาได้อุ้มชูเยาวชนส่วนหนึ่งของชาติให้มีโอกาสยกระดับคุณภาพชีวิตและพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพสูงขึ้นเพื่อรับใช้พระศาสนาและชาติบ้านเมือง” (สุนทร บุญสุภิต, 2543)

นอกเหนือจากการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยเพื่อสืบต่อพระพุทธศาสนาแล้ว ผลพลอยได้จากการบวชเรียนเป็นสามเณรของเยาวชนยังช่วยลดปัญหาของสังคม เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหา

ความด้อยโอกาสทางการศึกษา ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และปัญหาช่องว่างทางสังคม เป็นต้น (สุนทร บุญสถิต, 2543)

ในปัจจุบัน ปัญหาของเด็กและเยาวชนไทยนั้นมีเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเกิดจากสังคม สิ่งแวดล้อม ตลอดจน วัฒนธรรมที่ร่ายล้อมเด็กและเยาวชน มีการรับเอาพฤติกรรมความรุนแรง สื่อลามกอนาจาร การใช้ยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การอยู่ในสถานอโคจร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้หล่อหลอมจนกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของเด็กและเยาวชน โครงการศึกษาวิจัยศักยภาพท้องถิ่นในการพัฒนาและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่าปัญหาสำคัญที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนมี 9 ปัญหา ได้แก่ (สมพงษ์ จิตระดับ, อัญมณี บุญชื่อ, 2551)

- 1.ปัญหาด้านยาเสพติด
2. ปัญหาด้านพฤติกรรม
- 3.ปัญหาด้านการศึกษา
- 4.ปัญหาทางเพศการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร
- 5.ปัญหาคุณธรรม จริยธรรม
- 6.ปัญหาการใช้เวลาว่าง
- 7.ปัญหาการก่ออาชญากรรม
- 8.ปัญหาครอบครัว
- 9.ปัญหาการค้ำนุชย์ แรงงานเด็ก

ถ้าเราสามารถส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนบวชเรียนเป็นสามเณร นอกจากเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาแล้ว ก็จะสามารถช่วยลดปัญหาเหล่านี้ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม (สมพงษ์ จิตระดับ, อัญมณี บุญชื่อ, 2551)

อย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนานั้นได้รับความสำคัญในสังคมไทยก็จริง แต่หากมีบางกลุ่มไม่เข้าใจบทบาทและสถานภาพของสามเณรในสังคมอย่างชัดเจน ทำให้สามเณรไม่ได้รับการอุปถัมภ์และถูกดูแล ไม่ได้รับการอุปถัมภ์ตามที่ควร เพราะบางคนเชื่อว่าทำบุญกับสามเณรได้บุญน้อยกว่า และมองว่าสามเณรเป็นเพียงเด็กชุกชุน ไม่น่าเคารพ ถึงแม้สามเณรจะถือศีล 10 ก็ตาม ซึ่งความเข้าใจผิดนี้เกิดจากการที่สามเณรอยู่ในวัยรุ่น โดย สภาพสังคมเกี่ยวกับสามเณรซึ่ง สามารถสรุปประเด็นได้คือ (พระมหาทวีโชค พยัคโต (ธนภัทร์เกษมชัย), 2560) ดังนี้

1.) สามเณรเป็นกำลังสำคัญและความหวังของสังคมสงฆ์ การขาดแคลนสามเณรจะส่งผลให้ขาดแคลนศาสนทายาท ดังนั้น จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบ่มเพาะและพัฒนาสามเณรมากกว่าเด็กทั่วไป เพื่ออนาคตของพระพุทธศาสนา เนื่องจากสามเณรเป็นผู้สืบทอดและเผยแผ่พระธรรมวินัย ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการสืบต่ออายุพระศาสนา

2.) สังคมส่วนใหญ่ยอมรับสถานะความเป็นสามเณรและให้ความห่วงใยแก่สามเณรจากผู้ดูแลอย่างเพียงพอแม้จะมีปัญหาพฤติกรรมบ้าง ซึ่งเป็นเรื่องปกติของเด็ก จึงจำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากทั้งผู้ปกครองภายในวัดและบุคคลที่เกี่ยวข้องในสังคม

3.) พระเณรส่วนใหญ่ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมสงฆ์ และมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมภายนอกจำกัด ส่งผลให้จิตใจอาจเปราะบางและไวต่อสิ่งเร้าภายนอก ความยั่วยุต่างๆ อาจนำไปสู่การลาสิกขา ซึ่งเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างทันท่วงที

4.) การเผยแพร่ภาพลักษณ์เชิงลบของบุคคลบางกลุ่มนั้น เกิดจากการรายงานข่าวที่เน้นด้านลบเป็นส่วนใหญ่ ทำให้สังคมขาดข้อมูลเชิงบวกที่สมดุล ตัวอย่างเช่น ความสำเร็จทางการศึกษา เช่น การสอบได้เปรียญธรรม 9 ประโยคในวัยสามเณร หรือการดำรงตำแหน่งนาคนหลวง ซึ่งสังคมควรให้ความสำคัญและพิจารณาอย่างรอบด้าน เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นผลจากกระแสสังคมและการขาดการไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนของบุคคลบางกลุ่ม ซึ่งอาจนำไปสู่การกระทำที่ผิดพลาดโดยไม่เจตนา จึงควรให้โอกาสในการปรับปรุงแก้ไขตามลักษณะของปัญหา

สังคมบางส่วนยังมีความเข้าใจเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของสามเณรที่ไม่ครบถ้วน โดยมองว่าสามเณรเป็นเพียงเด็กหรือเยาวชนที่อาจประพฤติดีผิดพลาดได้ อย่างไรก็ตาม สังคมส่วนใหญ่พร้อมที่จะให้โอกาสแก่สามเณรในการปรับปรุงตน หากสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ความประพฤติของสามเณรจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้าใจ ทั้งนี้ ควรพิจารณาเป็นรายบุคคลและกลุ่มย่อย เนื่องจากปัจจัยแวดล้อมทางสังคม และกระแสโลก อาจส่งผลให้สามเณรบางรูปขาดวุฒิภาวะในการต้านทานแรงกดดัน และตกเป็นเหยื่อของกระแสความทันสมัย แต่หากได้รับการสนับสนุน การให้เวลาและโอกาสในการปรับปรุงตน พร้อมทั้งคำแนะนำและการดูแลอย่างเหมาะสม สามเณรเหล่านี้ก็สามารถพัฒนาตนเอง และเติบโตเป็นศาสนทายาทที่ดีได้ในอนาคต (พระมหาทวีโชค พยัคโต (ธนภัทร์เกษมชัย), 2560)

บทบาทที่สำคัญของสามเณรในประเทศไทย

ความเป็นสามเณรได้ถูกมองว่าสำคัญทั้งนี้มาจากคำถามว่า มีความจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องเพิ่มจำนวนหรือรักษาระดับจำนวนของสามเณรไทยคำตอบคือมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะการบวชเรียนตั้งแต่ยังเป็นสามเณรเป็นกระบวนการเตรียมบุคลากรสงฆ์ไว้รับใช้พระศาสนาในอนาคตซึ่งเคยใช้อย่างได้ผลจนเป็นที่ปรากฏมาแล้วในสมัยหลังพุทธกาลเรื่อยมาสามเณรมีบทบาทโดดเด่นกว่าพระภิกษุอย่างชัดเจนโดยเฉพาะบทบาทในการศึกษาพระธรรมวินัยเพื่อสืบทอดพระศาสนาซึ่งพิสูจน์ได้จากสถิติผลการสอบในแต่ละปีการศึกษาและสามเณรกำลังอยู่ในวัยที่เหมาะสมแก่การฝึกฝนอบรมเพื่อสร้างสรรค์ให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ได้ง่าย (สุนทร บุญสถิต, 2543) จากข้อความนี้จะพบว่า แม้ว่าพระพุทธเจ้าได้เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พระธรรมวินัย (พระพุทธศาสนา) ยังคงดำรงอยู่และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากการได้รับการปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยพุทธบริษัท โดยเฉพาะภิกษุสงฆ์ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการสืบทอดพระพุทธศาสนา ดังนั้น การสร้างศาสนทายาทที่มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็น (พระครูวินัยธรดวงจันทร์ อานัน, 2551) ศาสนทายาทผู้ทรงคุณวุฒิควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง
2. ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด และได้รับผลแห่งการปฏิบัติ
3. มีความสามารถในการถ่ายทอดและอธิบายหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างชัดเจน
4. มีความพร้อมที่จะปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาเมื่อเกิดวิกฤตการณ์

จากหน้าที่และบทบาทดังกล่าว พระสงฆ์จำเป็นต้องมีความพร้อมในหลายด้านเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจต่างๆ (พระครูวินัยธรดวงจันทร์ อานัน, 2551 :37) อาจพิจารณาได้ถึงความสำคัญในฐานบทบาท ดังต่อไปนี้

1. บทบาททางพระพุทธศาสนา บทบาทหน้าที่ที่สำคัญของการอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการอุปสมบทเป็นสามเณรหรือพระภิกษุ คือการปฏิบัติตนเพื่อบำเพ็ญการหลุดพ้นจากทุกข์ และบรรลุสู่พระนิพพาน (พระศักดิ์จรรย์นทร์ ฐิตสวโร, 2566) นอกจากนี้ การบวชสามเณรในปัจจุบัน ยังมีบทบาทอื่นๆ ที่สำคัญ สามารถสรุปเป็นข้อหลัก ในการบรรพชาเป็นสามเณรในยุคปัจจุบัน ดังนี้ คือ

- 1.1) เพื่อแก้ไขปัญหาคาความยากจนและด้อยโอกาสทางการศึกษา
- 1.2) เพื่อเป็นการป้องกันการถูกชักนำไปสู่ทางเสื่อมหรือไม่ดี (พระศักดิ์จรรย์นทร์ ฐิตสวโร, 2566)
- 1.3) เพื่อเป็นการปลูกฝังศีลธรรม (พระศักดิ์จรรย์นทร์ ฐิตสวโร, 2566)
- 1.4) เพื่อเป็นการแก้ปัญหาสังคมเกี่ยวกับนักเรียนที่ห่างเหินจากศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม (พระศักดิ์จรรย์นทร์ ฐิตสวโร, 2566)
- 1.5) เพื่อลดช่องว่างทางสังคมระหว่างคนจนกับคนรวย
- 1.6) เพื่อให้มีความรู้แตกฉานในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา
- 1.7) เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีงามให้แก่เด็กนักเรียนในชาติ
- 1.8) เพื่อเป็นกำลังสำคัญของพระศาสนาและชาติบ้านเมืองในอนาคต (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

จะสังเกตได้ว่า การบรรพชาสามเณรในปัจจุบันนั้น มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการ และการแก้ปัญหาของสังคมเป็นสำคัญ มากกว่าที่จะเน้นตอบสนองความต้องการส่วนบุคคล ดังเช่นในสมัยพุทธกาล (พระศักดิ์จรรย์นทร์ ฐิตสวโร, 2566)

ศาสนทายาทตัวอย่างที่มีบทบาทที่สำคัญในพระพุทธศาสนา ที่ซึ่งประสบความสำเร็จตั้งแต่บวชเป็นสามเณรจนถึงปัจจุบัน คือ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และสำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค ขณะเป็นสามเณร นอกจากนี้ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ยังมีประวัติที่น่ายกย่อง และแสดงให้เห็นถึง ศาสนทายาทที่มีบทบาทที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

- 1.1) สำเร็จการศึกษา ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาปรัชญา เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง จากมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 1.2) ได้ศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยเดลี ประเทศอินเดีย
- 1.3) ได้รับประกาศนียบัตรภาษาฝรั่งเศส ปริญญาโทและปริญญาเอก สาขาปรัชญา
- 1.4) เป็นพระนักเทศน์และนักเขียน
- 1.5) เป็นพระนักวิชาการ นักบริหาร นักการศึกษาผู้มีผลงานมากมายทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 1.6) เป็นพระสงฆ์ไทยรูปแรกที่ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัย
- 1.7) ได้รับรางวัลและดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากหลายสถาบัน
- 1.8) เป็นราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาปรัชญา

1.9) ได้รับตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส และได้บูรณปฏิสังขรณ์พระบรมธาตุมหาเจดีย์ของวัดจนได้รับรางวัลยอดเยี่ยม อันดับ 1 ด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมจากองค์การยูเนสโก (UNESCO)

1.10) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 5 สมัย (พ.ศ.2541-2561)

1.11) สร้างสำนักงานใหญ่ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.12) ประธานผู้ก่อตั้งสมาคมมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนานานาชาติและประธานผู้ก่อตั้งสภาสากลวันวิสาขบูชาโลกที่ได้รับฐานะเป็นองค์กรที่ปรึกษาพิเศษขององค์การสหประชาชาติ (เช่น นคร, พระมหาภราดร ภูริสฺสโร, 2566)

2. บทบาททางสังคม สังคมไทยประกอบด้วยเยาวชน การนำเด็กเข้ามาฝึกจริยธรรมจึงเป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ศาสนทายาท ยุคปัจจุบันนี้เป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความรวดเร็วในเรื่องการสื่อสารติดต่อ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนในโลกใบนี้ก็สามารถติดต่อหากันได้ตลอด แต่สิ่งขาดหายไปนั้น คือเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม หรือศีลธรรมต่าง ๆ ที่เป็นเรื่องที่ประชาชนทั่วไปก็อาจจะลืมเลือนได้ เพราะฉะนั้นแล้วการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญอย่างยิ่ง (พระศักดิ์จรินทร์ ฐิตสวโร, 2566) การบรรพชาสามเณรดูร้อนจึงเป็นกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนและผู้ปกครองได้รู้ได้เห็นถึงความเป็นชาวพุทธที่ดี ที่จะต้องรักษาศีล คุณธรรม และจริยธรรม การมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความอดทนมี ความอดกลั้นและปลูกฝังคุณธรรมไปในตัวโดยผ่านเยาวชนที่ได้เข้าบวชในพุทธศาสนาเป็น และการดึงคนที่เป็นบุพพการีหรืออยู่ในครอบครัวสามารถเข้ามาประพฤติปฏิบัติธรรมได้หรือ เรียกว่าง่าย ๆ ภาษาโบราณว่า เกษะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ ถือว่าเป็นการทำบุญร่วมกันใน ส่วนของวัดในแต่ละวัดเองเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ และในยุคที่สังคมให้ความสำคัญในเรื่องของการแสวงหาเงินเพื่อความอยู่รอดจะทำ อย่างไรให้คุณธรรมจริยธรรมเหล่านี้เข้ามาเพื่อเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทายาทในพุทธศาสนาต่อไป (พระศักดิ์จรินทร์ ฐิตสวโร, 2566)

แนวทางการปกป้องศาสนทายาท

การปกป้องและสนับสนุนให้มีทายาทในพระพุทธศาสนาให้มากขึ้นนั้นก็เพื่อที่จะให้เป็นกำลังสำคัญต่อไปในอนาคต และเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะปกป้องให้พระพุทธศาสนาอยู่คู่กับสังคมไทยไปได้อย่างยั่งยืนและยาวนาน ถ้าในพระพุทธศาสนามีนักบวชที่รอบรู้และแตกฉานในพระธรรมพระวินัยมากขึ้น เมื่อเกิดข้อสงสัยในหลักธรรมของชาวพุทธขึ้นมาเมื่อใด ก็จะได้รับคำชี้แจง หรืออธิบายที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย จนคลายความสงสัยนั้นๆได้ โดยมีแนวทางการปกป้อง ดังนี้

1. การศึกษา พระครูจินดาสุตานุวัตร (พระมหาสมัย จินตโฆสโก) ประธานมูลนิธิกลุ่มแสงเทียน เจ้าอาวาสวัดบางไผ่ไก่ กล่าวว่า “การศึกษา เท่านั้นจึงจะช่วยสร้างสรรค์แต่ในสิ่งที่ดีและสร้างความเจริญงอกงามในพระพุทธศาสนา ศาสนทายาทจึงควรเริ่มต้นสร้างกันที่ตรงนี้” (ไทยรัฐออนไลน์, 23 พ.ค. 2567) สามเณรจึงเป็นความหวังของพุทธศาสนิกชนในการปกป้องพระพุทธศาสนาต่อไปในอนาคต ดังเช่นคำที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า “ช่วยสนับสนุนพระเณรให้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย ก็เท่ากับช่วย รักษาสืบต่อพระพุทธศาสนา ยิ่งถ้าตัวเองก็ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยด้วย สนับสนุนผู้อื่นด้วย ก็ประเสริฐที่สุด” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2554)

พระครูจินดาสุตานุวัตร (พระมหาสมัย จินฺตโฆสโก) ได้กล่าวว่าเนื่องจากในปี พ.ศ. 2567 นี้ ได้มีพระภิกษุและสามเณรทั่วประเทศสอบได้เปรียญธรรมมากขึ้น และได้มีพระภิกษุสามเณรสอบเปรียญธรรม 9 ประโยคได้มากที่สุด และได้มีสามเณรที่มีอายุน้อยที่สุดรูปหนึ่งสอบได้เปรียญธรรม 9 ประโยคอีกด้วยคือ สามเณรที่มีอายุเพียง 10 กว่าปี จากวัดโมลีโลกยาราม และเป็นนักเรียนที่มีพระภิกษุสามเณรสอบได้เปรียญธรรม 9 ประโยคมากที่สุดในปีนี้คือ สอบได้ 55 รูป จึงกลายเป็นความภาคภูมิใจของชาวพุทธโดยทั่ว ซึ่งข่าวดีที่สร้างความศรัทธาให้ชาวพุทธและชาวบ้านคงจะมีอยู่ตลอดไป ตราบใดที่ชาวพุทธเรายังเห็นความสำคัญและให้ความสำคัญทางด้านการศึกษาของพระภิกษุ สามเณร คนรุ่นใหม่ที่จะเติบโตขึ้นมาเป็นทายาท ซึ่งจะเป็นกำลังอันสำคัญให้กับ “พระพุทธศาสนา” ต่อไป (ไทยรัฐออนไลน์, 23 พ.ค. 2567)

2. ส่งเสริมโครงการบรรพชาสามเณร

2.1 พิธีบรรพชาสามเณรสืบศาสนทายาท ดำเนินการโดย วัดโมลีโลกยาราม

2.2 โครงการสามเณร ปลุกปัญญาธรรม โดย ทรูปปลุกปัญญา หน่วยงานเพื่อสังคมของ บมจ. ทูร คอร์ปอเรชั่น

2.3 ระบวนการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนกรณีศึกษากิจกรรมของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร

2.4 โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เณลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตามสถานที่ต่างๆ ทั้งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ จากวัด และ โรงเรียน

ในการการปกป้องและสนับสนุนให้มีพุทธทายาทในพระพุทธศาสนาเพื่อที่จะให้เป็นกำลังสำคัญต่อไปในอนาคตนั้น สิ่งที่สำคัญคือการส่งเสริมทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม และปลูกฝังธรรมะให้แก่เยาวชนตั้งแต่ยังเด็ก ในยุคปัจจุบันผู้คนนิยมให้ลูกหลานมาบวชเรียนในระยะสั้นๆ เช่น ช่วงปิดเทอม ทั้งภาครัฐและเอกชนควรสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาตามโรงเรียนต่างๆ หรือในหมู่ชุมชน ดังตัวอย่างเช่น การจัดคอร์สพุทธบุตร การบวชเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ก็เป็นการเพิ่มโอกาสในการผลิตศาสนทายาทต่อไป ยกตัวอย่าง สามเณรฟอร์ดและสามเณรไบบุญที่ได้รับความรัก ความเอ็นดู เกิดเป็นความเคารพและศรัทธาจากญาติโยมอย่างล้นหลาม จนทำให้เป็นชาวดังและสร้างกระแสในโลกโซเชียลได้อย่างมากมาย ปัจจัยเหล่านี้จะช่วยปกป้องให้พระพุทธศาสนาอยู่คู่กับสังคมไทยไปได้อย่างยั่งยืนและยาวนาน

3. การกำหนดกฎระเบียบเพื่อเอื้อต่อการบวชสามเณร เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การบวชเรียนมีความถูกต้องเหมาะสมและเป็นไปตามหลักธรรมของศาสนา แนวทางที่สามารถพิจารณาในการกำหนดกฎระเบียบ อย่างเช่น

3.1 กำหนดคุณสมบัติของผู้บวช ระบุคุณสมบัติพื้นฐานที่ผู้สมัครต้องมี เช่น อายุ การมีความรู้ด้านศาสนาเบื้องต้น และความตั้งใจจริงในการปฏิบัติตนตาม แนวทางศาสนา ระยะเวลาในการบวชเรียน ผู้สมัครบวชสามารถบวชเรียนตาม ระยะเวลาที่กำหนดได้เพื่อให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ ยกตัวอย่างเช่น ข้อกำหนด ของการบวชเรียนที่วัดญาณเวศกวัน ระบุคุณสมบัติของผู้สมัครบวชว่า จะต้องบวชเรียนเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 1 เดือนสำหรับรุ่นนอกพรรษา หรือ 4 เดือน สำหรับรุ่นเข้าพรรษา เป็นต้น ทางวัดได้ระบุว่าถ้าบวชเรียนน้อยกว่านี้ ทางวัดจะไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้ได้อย่างเต็มที่ (วัดญาณเวศกวัน, 20 ตุลาคม 2567)

3.2 กำหนดระเบียบและข้อบังคับต่างๆ: ระบุข้อบังคับและกฎต่างๆให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้บวชได้รับประโยชน์สูงสุดในระหว่างบวช เช่น ไม่อนุญาตให้ใช้โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์เพื่อความบันเทิงมาใช้ในระหว่างบวชเรียน เพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนการปฏิบัติทั้งตนเองและผู้อื่น (วัดญาณเวศกวัน, 20 ตุลาคม 2567)

3.3 การติดตามผลและการประเมินผล พัฒนาแผนการติดตามผลและการประเมินการประพฤติปฏิบัติของผู้ที่บวชเพื่อให้มีการทำรายงานและปรับปรุงตามความเหมาะสม

กฎระเบียบเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความตั้งใจในการบวชเรียน และสามารถส่งผลให้ศาสนทายาทเติบโตในด้านจิตใจและความรู้ทางศาสนาได้ดียิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

โครงสร้างพุทธบริษัท

ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก
อุบาสิกา ร่วมกันธำรงรักษา
พระพุทธศาสนา

ความสัมพันธ์เชิงเกื้อ หนุน

พระสงฆ์และฆราวาส
สนับสนุนซึ่งกันและกันเพื่อ
ความยั่งยืนของพระศาสนา

ความต่อเนื่องจาก อดีตถึงอนาคต

การสืบทอดประเพณีและ
มรดกทางวัฒนธรรมในสังคมไทย

การคุ้มครองศาสน ทายาท

การส่งเสริมการศึกษาและ
โครงการบรรพชาเพื่อเยาวชน

การสืบทอดพระ ศาสนา

การบวชและการศึกษาธรรม
สืบทอดคำสอนจากรุ่นสู่รุ่น

บทบาทในสังคมไทย

สามเณรมีส่วนร่วมในการเรียน
รู้และลดปัญหาสังคม

ภาพประกอบ 1 องค์ประกอบศาสนทายาท

คำอธิบาย

1. โครงสร้างพุทธบริษัทสี่ (Fourfold Assembly) คือ ภิกษุ (Monks) ภิกษุณี (Nuns) อุบาสก (Laymen) อุบาสิกา (Laywomen) ทั้งสี่กลุ่มนี้คือศาสนทายาทร่วมกันในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนา

2. ความสัมพันธ์เชิงเกื้อหนุน พระสงฆ์ (บรรพชิต) มีหน้าที่ศึกษาและเผยแผ่พระธรรมวินัย และฆราวาส มีบทบาทอุปถัมภ์ สนับสนุนด้านวัตถุและสังคม ทั้งสองฝ่ายเชื่อมโยงกันเป็นวัฏจักรที่ทำให้พระศาสนาดำรงอยู่

3. การสืบทอดพระศาสนา การบวชสามเณรและพระภิกษุ คือกระบวนการเตรียมศาสนทายาท และการศึกษาและการปฏิบัติธรรมคือหัวใจในการสืบทอด รวมถึงการถ่ายทอดคำสอนจากพระพุทธรูปเจ้าและสาวก ผู้ศิษย์และชุมชน เป็นการสืบทอดไม่ขาดสาย

4. บทบาทในสังคมไทย สามเณรเป็นพลังสำคัญในการเรียนรู้พระธรรมวินัย และการบวชเรียนช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตเยาวชน ลดปัญหาสังคม เช่น ยาเสพติด อาชญากรรม ช่องว่างทางการศึกษา การบวชเณรภาคฤดูร้อนและโครงการสนับสนุนต่าง ๆ ช่วยสร้างศาสนทายาทในยุคปัจจุบัน

5. แนวทางการคุ้มครองศาสนทายาท ส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย และสนับสนุนโครงการบรรพชาสามเณรอย่างต่อเนื่อง มีกฎระเบียบและข้อกำหนดที่เหมาะสมต่อการบวชเรียน รวมถึงปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เยาวชน

6. ความต่อเนื่องจากอดีตถึงอนาคต กล่าวถึง การบวชในสมัยพุทธกาล พัฒนาการของสามเณรในไทย บทบาททางการศึกษาและสังคมในปัจจุบัน วัฏจักรนี้สะท้อนถึง “สายใยของศาสนทายาท” ที่เกี่ยวพันกันและกัน เพื่อให้พระพุทธรศาสนาดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

บทสรุป

แนวทางการปกป้องศาสนทายาท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สามเณรมีความสำคัญมาก เป็นกำลังสำคัญต่อไปในอนาคตของพระศาสนา พระศาสนาจะดำรงอยู่ได้ต้องประกอบด้วยทายาทพระศาสนาที่กำลังจิต กำลังใจ และทายาทพระศาสนาจะดำรงอยู่ได้ด้วย การสนับสนุน การให้การศึกษา การให้พระธรรมที่สั่ง เป็นเครื่องรักษาใจ และที่สำคัญที่สุด คือกำลังใจจากสิ่งแวดล้อมรอบข้าง ทั้งในวัด โครงการที่หน่วยงานเอกชนได้จัดตั้งขึ้น หรือแม้แต่โครงการบรรพชาสามเณรที่จัดเพื่อเฉลิมพระเกียรติก็ได้ หรือภาคฤดูร้อนที่เด็กและเยาวชนได้มีเวลาว่างจากการเรียนหนังสือทางโลกได้มาสืบบวชเรียนเพื่อเข้าใจบริบททางศาสนา ตัวอย่างพระพรหมบัณฑิตที่เป็นศาสนทายาทตั้งแต่สามเณรที่เติบโตขึ้นมาเป็นพระเถระผู้ใหญ่ที่ได้สืบทอดพระพุทธรศาสนาไปต่างประเทศจนเป็นที่รับรู้ อีกทั้งพุทธศาสนิกชนยังมองถึงศีลธรรมของเยาวชนคือสันติภาพของโลกเป็นเป็นการวางให้เด็กได้รับศีลธรรมเหล่านี้จากการบวชเรียนจะทำให้พระพุทธรศาสนาองงามในเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2554). *แนวทางการดำเนินงานโครงการบรรพชาอุปสมบทพระภิกษุ สามเณรและบวชศีลจาริณีภาคฤดูร้อน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *คู่มือการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- กรมประชาสัมพันธ์. (2567). ทายาทแห่งพระศาสนา. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2567, จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/2119/iid/222509>
- เชน นคร และ พระมหาภราดร ฐิตสโร. (2566). การพัฒนาต้นสู่ความสำเร็จด้านการพูดของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต). *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 8(1), 134–135.
- นิกร ศรีราช. (2564). โอกาสที่ต่างกัน: สถานภาพสามเณรในประเทศไทยและบังคลาเทศ. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 4(1), 90–94.
- พระครูวินัยธรดวงจันทร์ อานัน. (2551). รูปแบบและวิธีการสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2554). *ภัยแห่งพระพุทธรศาสนา: ความรู้เพื่อพัฒนาการนับศาสนาของคน*. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพมหานคร: [ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์].

พระมหาทวีโชค พยุดโต (ธนภัทร์เกษมชัย). (2560). ศึกษาการดำรงชีวิตความเป็นสามเณรในคัมภีร์
ธัมมปทัฏฐกถา. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

พระศักดิ์จรินทร์ ฐิตสวโร. (2566). การสร้างศาสนทายาทผ่านโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน.
วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 6(6), 213–226.

วัดญาณเวศกวัน. (2567). แนวทางการบวชเรียน ณ วัดญาณเวศกวัน. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2567,
จาก https://www.watnyanaves.net/th/web_page/ordination_Understanding-the-Ordination-at-Wat-Nyanavesakavan

สมพงษ์ จิตระดับ และ อัญญมณี บุญซื่อ. (2551). หลักสูตรสิทธิเด็กและการวางแผนท้องถิ่นเพื่อเด็ก
และเยาวชน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมดาเพรส
จำกัด.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). สามเณร. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2567, จาก
<http://legacy.orst.go.th/?knowledge=สามเณร-๑๘-มิถุนายน-๒๕๕๔>

สุนทร บุญสกลิต. (2543). สถานภาพ บทบาท และปัญหาของสามเณรในสังคมไทย. (วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.

